

جرم فحشا در فضای مجازی

تالیف
آرزو عامری

ویراستار
شهلا رضایی

انتشارات قانون یار

۱۳۹۸

سرشناسه	:	عامری، آرزو، ۱۳۵۶ -
عنوان قراردادی	:	ایران. قوانین و احکام
عنوان و نام پدیدآور	:	Iran. Laws, etc
مشخصات نشر	:	جرم فحشا در فضای مجازی / تألیف آرزو عامری؛ ویراستار شهلا رضایی.
مشخصات ظاهری	:	تهران: قانون یار، ۱۳۹۸.
شابک	:	۱۳۴ ص.
وضعیت فهرست نویسی	:	۹۷۸-۶۲۲-۲۲۹-۰۴۱-۲ :
یادداشت	:	فیبا
موضوع	:	کتابنامه به صورت زیرنویس.
موضوع	:	هرزه‌نگاری اینترنتی -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	:	-- IranInternet pornography--Law and legislation
موضوع	:	هرزه‌نگاری اینترنتی -- ایران -- پیشگیری
موضوع	:	Internet pornography -- Iran -- Prevention
موضوع	:	هرزه‌نگاری اینترنتی (فقه)
موضوع	:	Internet pornography (Islamic law)
موضوع	:	جرائم کامپیوتری -- ایران
موضوع	:	Computer crimes -- Iran
شناسه افزوده	:	رضایی، شهلا، ۱۳۶۵ - ویراستار
رده بندی کنگره	:	KMH۴۲۰۰
رده بندی دیویی	:	۳۴۵/۵۵۰۲۷۴
شماره کتابشناسی ملی	:	۵۶۸۰۹۷۴

انتشارات قانونی یار

جرم فحشا در فضای مجازی

تألیف: آرزو عامری

ویراستار: شهلا رضایی

ناشر: قانون یار

ناظر فنی: محسن فاضلی

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۸

شمارگان: ۱۱۰۰ جلد

قیمت: ۲۴۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۹-۰۴۱-۲

مرکز پخش: تهران. میدان انقلاب. کارگر جنوبی. خ. روانمهر. پ ۱۵۲

۰۲۱۶۶۹۷۹۵۲۶

۰۲۱۶۶۹۷۹۵۱۹

تقدیم بہ ہمسرم

کہ در سایہ ہماری و ہمدلی او بہ این منظور نائل شدم

فهرست مطالب

۹.....	پیشگفتار
۱۱.....	فصل اول
۱۱.....	کلیات
۱۵.....	فصل دوم
۱۵.....	تعاریف اصطلاحات و مباحث عام
۳۳.....	فصل سوم
۳۳.....	مبانی فقهی فحشا در فضای مجازی
۷۶.....	فصل چهارم
۷۶.....	مصادیق قانونی مجازات فحشا در فضای مجازی
۱۱۲.....	فصل پنجم
۱۱۲.....	نتیجه گیری و پیشنهادات مولف
۱۱۸.....	منابع و مآخذ

پیشگفتار

اخلاق جایگاه ویژه‌ای در زندگی فردی و اجتماعی انسانها دارد و دلیل بعثت انبیاء و پیشوایان دینی نیز مبتنی بر این نهاد فطری و ذاتی است "انی بعثت لاتمم مکارم الاخلاق" اعمال عبادی واجب در دین نیز تأکیدی بر حفظ ارزشهای اخلاقی و دوری از فحشا و بی بندوباری است "ان صلاه تنهی عن الفحشاء والمنکر" اما از آنجاییکه انسان موجودی ممکن الخطاست و بروز گناه و اشتباه امری محتمل برایش است لذا در برابر گناه عقابی نیز متوجه او خواهد بود و عقاب ممکن است دنیوی و یا اخروی باشد و بسته به میزان وقوع جرم و گناه مجازات مشخصی را متحمل می‌گردد. یکی از این مجازاتها انجام اعمال مفسده اخلاقی و فحشاء است. فحشا ممکن است در فضای حقیقی واقع شود و یا اینکه در فضای مجازی تحقق یابد. امروزه، ماهواره‌ها و تلفن‌های همراه و اینترنت فضای جدید و وسیعی را پیش روی انسان‌ها قرار داده‌اند که در آن همه عرصه‌های مراودات زندگی بشر مانند تجارت و معاملات اقتصادی تبادل اطلاعات علمی و آموزش در فضای مجازی، تفریح و سرگرمی و ... براحتی و در کمترین زمان در دسترس قرار می‌گیرد. حتی خرید منزل و کلاس درس نیز پشت دستگانه‌های رایانه مشاهده می‌شود. اما این فرزند میمون بشر یعنی اینترنت نگرانی‌هایی را نیز متوجه خانواده‌ها ساخته است چرا که بستری آماده و دامی گسترده شده برای سوءاستفاده‌های غیراخلاقی نیز در آن نهفته است. دیگر مانند گذشته والدین قادر به کنترل فرزندان خود نبوده و گوشی‌های تلفن که از ملزومات و وسایل روزمره فرزندان است به راحتی به فضای مجازی دسترسی داشته و امکان شکار شدن جوانان توسط سایت‌های غیراخلاقی امری محتمل و نگران‌کننده است چرا که در کنار مواهب دنیای مجازی سایت‌های غیراخلاقی با اغراض شیطانی کانون خانواده‌ها را نشانه رفته و دغدغه‌ای نوین در جامعه و خانواده بشمار می‌آید. در این سایت‌ها انواع اعمال

غیراخلاقی اعم از فیلم و عکس و ... وجود داشته که گرایش به سمت آنها اخلاق و ارزش های اخلاقی را معدوم می سازد و پدران و مادران و همسران دلهره وقوع هر حادثه ای را برای عزیزان خود در دل داشته و رفع این نگرانی از وظایف دستگامهای نظارتی و انتظامی حاکمیت است. پدیده هرزه نگاری یا پورنوگرافی از جمله جرایم غیراخلاقی و عفت عمومی است که به معنی تصاویر و محتویاتی است که عمدتاً به قصد تحریک جنسی ارائه می شود. این موارد در قالب نمایش، ارائه، تولید و تجارت محتویات مستهجن است و بیشترین قربانیان آن کودکان و نوجوانان هستند.

فصل اول

کلیات

انسان خلیفه الله است و رسیدن به قرب الهی بالاترین مرتبه بندگی و بزرگترین پاداش اخروی است و رسیدن به چنین جایگاهی ممکن و میسر نیست مگر با تزکیه اخلاقی و دوری از فحشاء و منکر و عمل به معروف. لذا این مهم در دستورات دینی اعم از کتاب و سنت به کرات وارد شده است. خانواده کوچکترین نهاد اجتماع و معطن ظهور و بروز حسنات اخلاقی است. خانواده مهمترین رکن اجتماع و حفظ سلامت آن از مهمترین هدف حکومت هاست و توصیه های دینی فراوانی در پاسداشت حریم خانواده و سلامت روحی و روانی آن وارد شده است و دوری از فحشا اصل لازمه حفظ نهاد مقدس خانواده است. قرآن کریم در سوره مبارکه نور آیه ۱۹ ضمن اشاره به این موضوع اشاعه کنندگان فحشا را به عذابی دردناک در دنیا و آخرت نوید داده و در روایت پیامبر افشاء کننده منکر مانند مرتکب آن دانسته شده است بنابراین بر هر فردی لازم است که از فحشا دوری و عامل به آن را نهی نماید. عصر حاضر، عصر تکنولوژی و ارتباطات است و روابط انسانی در فضای مجازی بیش از فضای حقیقی بوده و غالب کارها توسط رایانه ها و شبکه های مجازی صورت می گیرد. لذا ثمرات اینترنت و

محاسن فراوان آن بر کسی پوشیده نیست و جوامع می کوشند با گسترش آن سرعت پیشرفت و مدرنیته را افزایش دهند. اما جدای از ثمرات فضای مجازی مضراتی نیز وجود دارد که لازم است مورد توجه قرار گیرد. از اینترنت دو گونه استفاده را می توان متصور شد؛ استفاده مشروع و عقلایی و استفاده نامشروع و غیرعقلایی، که اولی از محاسن و دومی از معایب آن به شمار می آید. چنانچه در فضای مجازی موجب اشاعه فساد و سوءاستفاده اخلاقی قرار گیرد در نگاه فقه و حقوق حرام و جرم بوده خصوصاً اینکه موجب مفسده و سوءاستفاده گردد مانند عرضه و نشان دادن فیلم ها و تصاویر مستهجن و تحریک آمیز. در مبانی فقهی اعمال مفسده آور موجب تعزیر و در پاره ای موارد برای آن مجازات افساد فی الارض را در نظر گرفته اند (شهید اول، بی تا، ج ۲، ص ۱۴۳) و نیز (مکارم شیرازی، ۱۳۸۳، ص ۶۱) در حقوق ایران اعلام مفسده آور به هرزه نگاری تعبیر شده و ماده ۳ قانون نحوه ی مجازات اشخاص که در امور سمعی و بصری فعالیت غیرمجاز می کنند را به حبس، جزای نقدی و در صورت تکرار افساد فی الارض محکوم می نماید و همچنین قانون مجازات اسلامی نیز مجازات های مشابهی را در نظر گرفته و نهایتاً اینکه قانون جرایم رایانه ای در ماده ۱۴ نیز بدان اشاره داشته است. پرسش اصلی مبتنی بر این است که مصادیق فحشا و عناصر مادی و معنوی این جرم در فضای مجازی چیست و فرضیه اصلی مبتنی بر این است که هرگونه عمل غیر اخلاقی مفسده آور که از مصادیق فحشا باشد خارج از عناصر مادی و معنوی آن جرم بوده و مجازات شدیدی را در بر دارد.

طرح سوالات و فرضیات مطروحه مؤلف این اثر علمی

الف) سوالات مطروحه

۱- مبانی فقهی مجازات فساد و فحشا و هرزه نگاری در فضای مجازی چیست؟

۲- سیاست کیفری قانونگذار در مقابله با جرم فحشا در فضای مجازی چیست؟

۳- راهکارهای قانونی مقابله و پیشگیری از ارتکاب فحشا در فضای مجازی چیست؟

ب) فرضیات مربوطه

۱- مبانی فقهی حرمت اشاعه فساد و فحشا آیات قرآن کریم و روایات معصوم (ع) بوده و شامل فیلم ها و تصاویر مستهجن شده که در ردیف اعانه اثم، هتک حرمت و ایدای مؤمن قرار می گیرد.

۲- مجازات مجرم اخلاقی در فضای مجازی بسته به میزان آن شامل حبس، جزای نقدی و در صورت تکرار قتل است و میان جرم و میزان مجازات رابطه برقرار است.

۳- مهمترین راهکار پیشگیری از فحشا در فضای مجازی بسط کارهای فرهنگی در عرض فیلترینگ و مسدود سازی سایت های مستهجن است.

فصل دوم

تعاریف اصطلاحات و مباحث عام

۱-۲- جرم

جرم پدیده ای اجتماعی و جهانی است تحت عناوینی چون سرپیچی، سرکشی، رفتار انحرافی و ناپسند با خلقت بشر آغاز شده است. آدم و حوا، به علت ارتکاب عمل نهی شده ای از بهشت رانده شدند و پسرشان قابیل برادر خود هابیل را به قتل رساند^۱ (قرآن کریم، سوره مائده و بقره، آیات ۳۶ و ۳۵ - ۲۸ و ۲۷). برای تعریف جرم هفت رویکرد در نظر گرفته شده است:

الف) رویکرد قانونی و حقوقی: جرم یک عمل عمدی و ارادی بر علیه قانون است.

ب) رویکرد قانونی و اجتماعی: جرم تخطی از معیارهای قانونی است که باعث رفتارهای ضداجتماعی می گردد.

ج) رویکرد آماری: به فراوانی وقوع هر رفتار در جامعه خاص توجه دارد.

^۱ - جعفری لنگرودی، محمدجعفر، دانشنامه حقوقی، ج ۲، ص ۱۲۶.

(د) رویکرد برچسب زدن: جرم رفتاری است که دیگران به آن برچسب زده اند و مجرم کسی که برچسب خورده است.

(ه) رویکرد حقوق بشر: جرم انحراف یا انکار از حقوق بشر شناخته می شود.

(و) رویکرد بی نظمی آرمانی: جرم از این دیدگاه تعارض بین ظالم و مظلوم است.^۱

هنوز تعریف جامع، کامل و روشنی از جرم نشده است که مورد تأیید همگان باشد. حقوقدانان معتقدند نقض قانون رسمی جامعه توسط هر فرد جرم است.^۲ در قانون کشور ما هر فعل یا ترک فعلی که در قانون برای آن مجازات تعیین شده باشد جرم محسوب می شود.^۳ جرم شناسان نیز ناسازگاری افراد را در اجتماع، عمل ضداجتماعی و جرم می نامند.

۲-۲- انواع جرایم

در قانون مجازات عمومی جرایم ارتكابی را از لحاظ نوع مجازات به جنایت، جنحه مهم، جنحه کوچک (تقصیر) و خلاف تقسیم بندی شده است.^۴ «هگن» انواع جرایم را به چهار دسته تقسیم بندی نموده است:

۱- جرایم جنایی مانند قتل، تجاوز به عنف.

۲- جرایم تعارضی مانند زیان رساندن گروهی به گروه دیگر.

۳- جرایم غیرجناحی مانند مزاحمت های اجتماعی.

^۱ - ستوده، امیر، جرم شناسی در قرآن، ص ۱۱۷.

^۲ - کاتوزیان، ناصر، مقدمه علم حقوق، ص ۶۶.

^۳ - همان، ص ۶۸.

^۴ - زراعت، عباس، قانون مجازات اسلامی، ص ۲۲.

۴- رفتارهای غیراجتماعی مانند پوشیدن لباس نامناسب^۱.

جرایم را در برخی از متون به جرائم فردی و گروهی نیز طبقه بندی کرده اند. اهم اشکال جرائم شامل جرائم بدوی، جرائم سودجوئی، جرائم شبه قضائی، جرائم سازمان یافته و تشکیلاتی^۲.

در جرائم بدوی شاهد غضب و خشم و ضرب و جرح بین افراد هستیم در صورتی که در جرائم سودجوئی ممکن است بر علیه شخص یا اموال باشد. که نمونه بارز جرائم سودجوئی بر علیه اشخاص مانند کشتن شوهر به منظور ازدواج مجدد است و در حال دوم آن می توان به سوزاندن انبار کالای تاجر ورشکسته توسط خودش اشاره کرد.

قاچاق، تخلفات راهنمایی و رانندگی، خرابکاری، تخریب وسایل عمومی و ... از نوع جرائم شبه قضائی محسوب می گردد.

جرایم سازمان یافته در یک محیط و موقعیت بزهکارانه طراحی شده مانند حمله مسلحانه به بانک در صورتی که جرائم غیرسازمان یافته در یک محیط غیر بزهکارانه مانند اختلاس، اخذ رشوه در یک اداره اتفاق می افتد که به نام جرائم «یقه سفیدها» معروف هستند^۳.

۲-۳- هزینه نگاری

پورنوگرافی یا هزینه نگاری یکی از جرایم مرتبط با محتوای^۱ که در تقسیم بندی حقوق موضوعه، در زمره جرایم علیه اخلاق و عفت عمومی قرار دارد. پورنوگرافی در مفهوم عام به

^۱ - سخاوت، علی، مبانی جرم شناسی، ص ۳۲.

^۲ - همان، ص ۳۳.

^۳ - همان، ص ۳۴.

معنای تصاویر و محتویاتی است که عمدتاً به قصد تحریک جنسی ارائه می شود. این موارد در قالب نمایش، ارائه، تولید و تجارت محتویات مستهجن است. با پیدایش اینترنت، ضمن خارج شدن جرم پورنوگرافی از حالت کلاسیک^۲، ابزار کارآمدی برای سوءاستفاده کنندگان جنسی پدید آمده است. این تکنولوژی مدرن ارتباطی موجب شده است حجم سوءاستفاده چند برابر شود و تعداد دریافت کنندگان تصویر و نیز حجم تصاویر مبادله شده به صورت غیرقابل تصویری افزایش یابد.^۳

در کشورهایی چون آمریکا که برقراری روابط جنسی به امری عادی در محیط واقعی تبدیل شده و تا حدودی، محدودیت ها در نحوه روابط جنسی کاهش یافته، واژه «سکس» بیشترین واژه ای است که در اینترنت جستجو می شود. طبق آماری که چندین سال قبل تهیه شده است ۲۵ میلیون آمریکایی از مجموع افرادی که به اینترنت دسترسی دارند، در هر هفته میان یک تا ده ساعت برای مراجعه به سایت های غیرمجاز یا سایت های جنسی وقت صرف می کنند و شصت درصد از سایت های اینترنتی که مورد مراجعه قرار می گیرند، سایت های جنسی است.^۴

^۱ - جرم های مرتبط با محتوا به طور عمده جرم ها یا کج روی های جنسی یا جرم های علیه عفت و اخلاق عمومی را به ذهن متبادر می سازد، ولی باید گفت که از یک سو جرم های مرتبط با محتوا را نمی توان جرم های جنسی یا جرم های مرتبط با جنسیت دانست؛ زیرا در فضای مجازی، جرم جنسی تحقق نمی پذیرد، بلکه عنوان های مجرمانه، ارائه یا انتشار محتویات جرم جنسی یا عمل جنسی است که در این فضا تحقق می یابد (عالی پور، ۱۳۸۳، ص ۲۲۱).

^۲ - شکل کلاسیک پورنوگرافی به صورت تصویر و متن اعم از عکس، نقاشی، کتاب، مجله و مانند آن است.

^۳ - بای، حسین علی، بررسی فقهی و حقوقی جرایم رایانه ای، ص ۶۹.

^۴ - روزنامه همشهری، ۱۳۸۲، شماره ۳۱۹۸.

مارک لاسر یکی از رهایی یافتگان از چنگال اعتیاد به سکس و نیز موس - که مدیر اجرایی اتحادیه مسیحی بازپروری معتادان به سکس است - معتقد است در حال حاضر، اینترنت به دلیل داشتن سه ویژگی، مهمترین منبع اشاعه هرزه نگاری است. این سه مشخصه عبارتند از:

قابلیت دسترسی آسان کاربران به آن، استطاعت داشتن همگان در پرداخت بهای آن و ناشناس ماندن مصرف کنندگان آن^۱. در میان هرزه نگاری های رایج، هرزه نگاری کودکان در فضای مجازی از سه جنبه تهدیدی جدی برای کودکان محسوب می شود: اولین تهدید آن است که امکان دارد کودکان به هرزه نگاری های وقیحانه در اینترنت دسترسی پیدا کنند، دومین تهدید آن است که هرزه نگارها، هرزه نگاری کودکان را راه آسانی برای فروش محصولات خود یافته اند؛ همین امر موجب شده است سوء استفاده جنسی از کودکان تا این حد رواج یابد؛ سومین و بزرگترین تهدید برای کودکان، آن است که بچه بازاها و افراد خطرناک دیگر می توانند از راه اینترنت و با مکاتبه پست الکترونیک یا چت کردن قربانیان خود را جذب کنند و آنها را در دنیای واقعی به دام بیندازند^۲.

در سال های اخیر، حجم بسیاری از پورنوگرافی به پورنوگرافی کودک اختصاص یافته است. محققان و قوانین کشورها نیز بیشترین توجه خود را به این نوع پورنوگرافی اختصاص داده اند؛ زیرا کودکان در میان دیگر بزه دیدگان، موقعیت ویژه ای دارند؛ زیرا درصد بزه دیده شدن آنها بسیار زیاد و امکان کشف جرم و تعقیب مجرمان به مراتب کمتر و صدمات جسمانی و روانی وارد بر کودکان بسیار بیشتر از بزرگسالان است که معمولاً موجب تغییر الگوی

^۱ - عمیدی، مهدی، مطالعه تطبیقی جرایم رایانه ای، ص ۹۹.

^۲ - همان، ص ۱۰۰.

رفتاری کودک در سنین بعدی می شود یکی از دلایل فراوانی پورنوگرافی کودکان آن است که مجرم به راحتی می تواند به صورت ناشناس به مکالمه و چت پردازد و کودک نیز فارغ از هر گونه دغدغه یا اندیشه از آینده شوم در انتظار خود، به راحتی در دام می افتد!

۲-۳-۱- مفهوم پورنوگرافی

در مورد پورنوگرافی نوشته های بسیاری وجود دارد، ولی در این نوشته ها پورنوگرافی تعریف نشده است و اگر هم تعریف شده باشد در مورد پورنوگرافی کودک است.

پورنوگرافی (**pornography**) از کلمات یونانی (**porno**) و (**graphiy**) گرفته شده است و در لغت به معنای هرزه نگاری و نوشتن موارد مستهجن است (پورنو: فاحشه؛ گرافی: نگاشتن). در فرهنگ جدید اکسفورد (**Axford, ۲۰۰۰, p. ۹۸۱**) پورنوگرافی به این صورت تعریف شده است: مواد و موضوعاتی که شامل توصیف صریح یا نمایش ارگان های جنسی یا فعالیت آنها به منظور تحریک جنسی است؛ این امر، غیر از احساسات زیباشناختی عواطف است. در فرهنگ لغات پنهان (گزارش روزنامه لوموند از نخستین فرهنگ پورنوگرافی در فرانسه) آمده است: پورنوگرافی در سده های هیجدهم و نوزدهم میلادی، به پژوهش ها و نوشته هایی درباره فاحشه گری گفته می شد؛ اما به طور کلی، به هر نوع نمایش اعمال جنسی به روش فنی و هنری گفته می شود؛ نشان دادنی که همواره متوجه یک جمع مخاطب خواهد بود و در بسیاری موارد هدف از آن برانگیختن شور جنسی است.^۲ (**www.Mandegar.inf**). در فرهنگ حقوقی بلک (**black's Law Dictionary**) نیز آمده

^۱- لاسر، مارک، هرزه نگاری در اینترنت، ص ۱۷.

^۲- همان، ص ۲۰.